

Bemutakozom, bemutatkozunk

Napok óta készülődöm

Nem szeretnék improvizálni, hiszen pontos, jól körvonalazott közlendőim vannak a bemutatkozás kapcsán. Leendő tanítványaimnak már vannak sejtései, hiszen olyan is akad köztük, akit már a középiskolában tanítottam, de a többiekkel is találkoztam tanévnyitón, gólyabálon, karácsonyi ünnepségen, ballagáson.

Azon már senki sem lepődik meg, hogy minden alkalommal, tehát ezúttal is van nálam fényképezőgép, és azt folyamatosan használom. Látják a katedrán sorakozó DVD-ket a szemléltetőimmal, és tudják, hogy rövidesen ismertetem és szétosztom ezeket, hiszen egy pedagógusnak akkor veszik komolyan a kéréseit, elvárásait, ha azt megelőzően ad.

Nem lepődnek meg azon, hogy időnként kihívom őket a félhomályos folyosóra, ahol a kis kézi vetítőmmel a szemközti falon mutatok be néhány olyan dolgot, amelyekről nincsenek nyomtatott képeim.

Arról is lehetnek felületes információik, hogy általában mit dolgozunk, az intézmény facebook oldalán, a honlapomon – akit ez érdekel – folyamatosan láthatja az eredményeket, fotókat, kisfilmeket a szemináriumokról, kurzusokról, gyakorló tanításokról, vizsgákról, szakfelügyeletekről, ünnepekről.

Sok dolgot tudnak tehát, és sok mindent nem. A bemutatkozás a kevésbé ismert szokásaimról, módszereimről próbál információkat nyújtani, kialakítani egy vázlatos képet a közös tevékenységünk jellegéről, menetéről, hangulatáról, hasznáról.

Az első meglepetés

Tíz perccel hamarabb érkezem a terembe degeszre tömött táskával, válltáskával, a kabátom oldalzsebében fényképezőgéppel. Ezúttal is kisméretű, félkézzel könnyen kezelhető készüléket hoztam magammal, ami állandó jelleggel nálam van, hiszen menet közben a Szamos hídján már fotóztam a folyón úszkáló vadkacsákat.

Nem titkolt szándékom, hogy rövid idő alatt megváltoztatom a terem hangulatát, hiszen az alkalmi kiállításoknak a táblán, a következő kurzusig tartó kis tárlatnak az ajtón nem csak tartalmi haszna van, nem csupán az ismétlést, memorizálást segíti elő, hanem színesebbé, szebbé, hangulatosabbá, szerethetőbbé teszi az amúgy csupasz, egyszerű, egyhangú termet.

Szokatlanul korai érkezésem enyhe megdöbbenés fogadja. Köszönök, és miután lepakolom a nálam lévő csomagokat, fogasra akasztom a kabátomat, közlöm, hogy ne törődjenek velem, hiszen a közös munkánk később kezdődik, amelyhez elő kell készítenem a terepet.

Ingujban látok munkához – otthon se kösztümben, nyakkendősen dolgozom –, a táskámban gondosan előkészített dossziékból előkerülnek az első kurzus reprodukciói, amelyekkel rekordidő alatt, némi tapadós gyurma felhasználásával megtöltöm a terem ajtaját, valamint a táblát, a maradékot a bemutatás sorrendjében elrendezem a katedrán, a táskáimat a mellette lévő székre helyezem. Erre amúgy sincs szükség, hiszen nem üldögelni jöttem. Az alkalmi kiállításoknál fontos szempont az esztétikus, igényes elrendezés

és a rend, hiszen a leendő pedagógusoknál minden tárlatnak, táblavázlatnak, bemutatónak, szemléltetőnek példaértéke van.

Ekkor kerül a teremben álló szekrény oldalfalára az a néhány alapelv, amelyek az eltelt évtizedek folyamán kristályosodtak ki, nyerték el mai formájukat: Ne magyarázd, mutasd! Aki üres kézzel érkezik, arról joggal feltételezik, hogy kéregetni jött! Ahány tanuló, annyi megoldás! A tantárgyak, tevékenységek kapcsolódnak egymáshoz: „Akár egy halom hasított fa”. Minden vizsga a termés betakarításához hasonló közös ünnep!

A bemutatkozás

Természetesen a nevem, szakterületem is közölni kell, meg is teszem, hiszen illetlenség lenne, ha megfedkeznék erről, bár sok esetben felesleges, hiszen a legtöbben mindezt már tudják az előző évfolyamoktól, a kollégáktól, Gyuszi bácsitól, a portástól, és még sorolhatnám.

A bemutatkozás itt még nem ér véget. Mielőtt a hallgatók is mondanának néhány dolgot magukról, kicsit szétnézek a teremben. Ez nem egy sietős, felületes pillantás, futó áttekintés, hanem lassú, aprólékos szemle, személy szerinti megtekintése a teremben ülőknek. Ezzel jelzem, hogy számomra fontosak azok, akiknek beszélek, figyelem a hozzáállásukat, reakcióikat, még a munkakörülményeiket is.

Név szerint is illik megismernem őket, érdekel, hogy melyik iskolában érettségiztek, volt-e képesített rajztanárunk, mit tudnak a vizuális nevelés helyéről, szerepéről az óvo-

dai és elemi iskolai oktatásban, kik ingáznak, kinek van állása, családja, gyermeke, esetleg más szakmája. Mindehhez természetesen szükségem van egy névsorra, amelyet már az első találkozásra magammal hozok. Közben a jelenlétet is ellenőrzöm, hiszen az sem mellékes, elhanyagolható tényező.

Azt, hogy számomra miért fontosak a fentiek, nem szeretném bővebben, részletebben kifejteni, tapasztalatom szerint sokkal egészségesebb, ha mindenki maga vonja le a hasznosnak, használhatónak tűnő tanulságokat.

Az ismerkedés folytatódik

Folytatódik, hiszen az előadás módjának, ritmusának, változatosságának, figyelmet megtartó erejének különösen az első találkozás alkalmával alapvetően fontos szerep jut. Már az se csak ismerkedésről, tartalmi dolgokról szól, hanem a terem hangulatának megváltoztatásához hasonlóan jelez dolgokat, törekvéseket, nézőpontokat, munkatílust.

Természetesen fejezetekre bontva, pontokba szedve is elmondom, hogyan kell tanmenetet, lecketervet készíteni, értékelni, szemléltetni, tárlatokat, rajzversenyeket, ünnepvárókat rendezni, a gyakorlat azonban azt bizonyítja, hogy a jövő pedagógusainak nem csak elméleti ismeretekre, idézetekre, könyvészetre, lábjegyzetekre, hanem követhető példákra, áttételek nélkül alkalmazható, hatékony módszerekre van szükségük. A mindennapi munkájukban elsősorban a különösebb erőfeszítések nélkül felidézhető, a gyakorlatban alkalmazható, másoknál, máskor már bevált megoldások jelentik az igazi kapaszkodókat.

Minden kollégát lebeszélnék a felolvasásról, a hosszú, folyamatos vetítésekről, az ismétlési lehetőségek, visszakapcsolások nélküli monoton magyarázatokról. Ezek kényelmes, pihentető megoldások ugyan az előadó számára, de a hatékonyságuk, hasznuk erősen megkérdőjelezhető. Közismert történet a köztisztelőben álló professzorról, aki miközben a harmincötödik alkalommal tartja ugyanazt a rendkívül tartalmas, jól felépített, amúgy dögunalmas, steril előadását, pár másodpercre kiesik a szerepéből, és őszinteségi rohamában, alig hallhatóan felsóhajt: „Úristen, de unom!” Az őszinte, spontán reakció késedelem nélkül érkezik a hallgatók részéről: „Mi is!”

Tévhit, hogy felnőtt korban az egyhangú, szerzetesi komorsággal előadott, embertelenül tudományos eszmefuttatások hatékonyak. Nincs az a kor, az a szint, ahol hasonló dolgokkal ne lehetne a hallgatóságot halálra untatni, ez pedig megbocsáthatatlan bűn még akkor is, ha a jelenlegi törvényeinkben nincs passzus, paragrafus a szigorú számonkérésre, büntetésre.

Furcsa bemutatkozások

Az egyik legfurább bemutatkozással egy továbbképző alkalmával a kolozsvári Mátyás házban találkoztam valamikor a nyolcvanas évek közepén. Az emeleti előadóteremben jó húsz perce vártuk a Tanár Urat (akkor még elvtárs), aki nagy késéssel, enyhén feldúlt állapotban érkezett a terembe. Még a felöltőjét se vette le, sietősen a katedra elé tette a széket, leült, és miközben ránk se nézett, jelentősége, pótolhatatlansága, megkérdője-

lezhetetlen tekintélye teljes tudatában megszólalt: „Nem tudom, kik maguk, és mit akarnak tőlem, kérdezzenek!” Kínos, percekig tartó csend telepedett a teremre, hiszen mi sem tudtuk ki ő, és mit akar tőlünk. A csendet a tanár úr törte meg: „Nincs kérdés?” „Nincs!” – jött az egyértelmű választ, és ebben maradtunk. Kint sütött a nap, tele volt a főtér és a környéke fiatalokkal, a sörözők zsúfoltak voltak, de azért kis szerencsével még árnyékos helyen is akadt pár üres szék.

Pályakezdő kolléganőm, mielőtt bemutatkozott volna az egyik líceumi osztálynak, megnézett egy megható, pedagógiai témájú amerikai filmet, ami önmagában nem volna gond, csak ő sajnálatos módon komolyan vette a látottakat. A sablonos, szászor, száz formában feldolgozott történet egy

rettenetes, kezelhetetlen, folyamatosan lázadó, minden pedagógust, szülőt, tekintélyt megkérdőjelező osztályközösségről szólt, akiket a szép, fiatal, empatikus, okos tanárnő a kedvességével, szeretetével, együttérzésével megszelídít, sikeres, eredményes, önmagában is bízó csoporttá formál. A kolléganő úgy gondolta, hogy nemcsak alkalmazza, hanem übereli a látottakat, és már az első találkozás alkalmával fulladásig elárasztotta szeretettel, megértéssel tanítványait, még azt is felajánlotta nekik, hogy tegeződjenek. Arról, hogy mi történt a következő napokban, hetekben csak felületes információim vannak, tény, hogy a tanárnő napról-napra komorabb, idegesebb lett, és rövidesen nemcsak az iskolát hagyta el, hanem a tanúgynek is végleg búcsút mondott.

A bemutatkozásnak figyelemfelkeltő szerepe is van

Osztálytalálkozók alkalmával emlékeztettek egykori tanítványaim arra, hogy évtizedekkel ezelőtt közvetlenül a belépés után a katedrára dobtam a katalógust. Akkoriban ugyanis azt tartottam fontosnak, hogy a soron következő tevékenységre hívjam fel a figyelmet. Ma már tudom, hogy nem az a fontos, hogyan lépünk a terembe, hanem az,

hogy ki lép be. Tapasztalataim szerint a pontos, fegyelmezett, felkészült pedagógust általában pontos, fegyelmezett, a tevékenységre felkészült csoport fogadja. Ez ilyen egyszerű.

Persze játszani mindig, minden körülmények között érdemes, hasznos. Játsszani kell! Tartottam én már előadást a világ kisajátíthatatlanságáról úgy, hogy telepakoltam a kabátom az ócskasoron vásárolt kommunista kitüntetésekkel.

Egy másik alkalommal azt ígértem a hallgatóimnak, hogy az előadás végén bemutatom az igazi Mona Lisát, amit a katedrára kitett táskámban hoztam magammal Párizsból. Be is mutattam a Mona Lisa pipereszappant, amely a maga nemében igazi volt.

A zongora hajtogatása közben azt állítottam, hogy működőképes lesz. Nem szólt, hiszen nem szólalhatott meg a papírból hajtogatott zongora, pianino, de ezt a hiányosságát a kivitelezés minőségére is lehet fogni.

Fontos szerepe lehet a meglepő, az érdeklődést felcsigázó mondatoknak. Gyakran kezdem az előadásomat városnéző sétáinkon hasonló rövid kijelentésekkel: Van egy örömhírem! Mutatok valami rendhagyót! Hoztam egy tárgyat, amelyből csak egyetlen példány létezik a világon. Azt persze csak később árultam el, hogy ilyen többek között egy levél, virág, fűszál vagy kavics.

Különösen kiskamaszoknál hatásos beígérni egy kizárólag 18 éven felülieknek való képet, tárgyat, ami természetesen lehet választási plakát, hajtási engedély vagy sörösüveg.

Nem tudom...

Nem tudom, van-e irodalma annak, hogyan, milyen módon, formában mutatkozik be egy pedagógus az első találkozás alkalmával az óvodásoknak, elemi, általános, vagy középiskolás tanulóknak, egyetemi hallgatóknak. Ha volna ilyen tanulmány, könyv, tudományos dolgozat, doktori disszertáció, akkor se sokat foglalkoznék vele, mert tapasztalatból tudom, hogy itt sincsenek receptek, követhető, tanulható megoldások, eljárások. Ahány ház, annyi szokás! Ahány település, iskola, osztály, korosztály, alkalom, pedagógus, annyi módja lehet a bemutatkozásnak.

Aki több éve tanít ugyanabban az intézményben, arról már a leendő tanítványai tudnak ezt-azt, ismerik a gyengéit, erőnyeit, és a tanárnak – ha kicsit is érdeklí ez a tevékenység – vannak információi az új osztály, csoport, évfolyam összetételéről, színvonaláról, fegyelmről, szellemi képességeiről, kreativitásáról.

Úgy gondolom, hogy a helyes bemutatkozás képességét mindenki maga szerzi meg, és egy életen át tökéletesíti. Ha képes felismerni, korrigálni ezen a területen a hibáit, kiküszöbölni a semmitmondó, unalomig koptatott formákat, beidegződéseket, kitartó munkával, gyakorlattal eljuthat oda, hogy ezt a mások számára talán jelentéktelennek, formálisnak tűnő epizódot is a közös munka hasznára fordítsa.

Szerintem nem csak vizuális nevelés alkalmával, és nem csupán az egyetemi oktatásban jó, ha foglalkozunk a fentiekkel. Ha a pedagógusnak igénye van arra, hogy rá figyeljenek, ez minden tevékenységen, minden szinten javasolt. Ne feledjük: alapvetően vizuálisak és társas lények vagyunk.